Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Felisa Olazabal Garate

Mendaro, Gipuzkoa (1928-2015)

Aurkibidea

Biografia

1928an jaio zen Mendaroko Txoferrane etxean. Aita Irabane etxekoa zen eta ama, berriz, Sahatsu baserrikoa. Aita Mendaroko palazioan txofer lanetan aritzen zen eta ama neskame. Bertan ezagutu zuten elkar. Aitaren ofiziotik datorkio `Txoferra´ ezizena familiari. Sei neba-arrebatan bosgarrena, Felisak eskola kontuak ikastea baino jostea nahiago izaten zuen.

Zintak

MEN-011

- **Proiektua**: Mendaroko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goikoetxea, Haritz - Otegi, Aitziber
- **Data**: 2009-10-01
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k)**: Oruesagasti, Ainitze

MEN-012

- **Proiektua**: Mendaroko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goikoetxea, Haritz - Otegi, Aitziber
- **Data**: 2009-10-01
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k)**: Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Txoferrane etxekoa

- **Erref**: MEN-011/002
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:00:20. **Bukatu**: 00:02:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
1928ko apirilaren 28an jaio zen Mendaroko Txoferrane etxean. Txoferrane izenaren jatorria azaltzen du.

Transkripzioa
- Hasteko izena ta abizena ta noiz jaio ziñan esan beha diazu?
- Izena Felisa de Olazabal. "Veinticuatro de Abril..."
- Olazabal?
- Bai.
- Ta bigarrena?
- Garate.
- Ta noiz jaio ziñen?
- Ze fetxa zonan? “El veintiocho… me parece”. Beittu “tengo ochenta y un años”. “Saca la cuenta”.
- Larogeita bat, aurten. Aurten?
- Bai, bai. Ondiok horrek dakaraz. Mordua den e!
- Sasoi hortan ondo… larogeita bat.
- Ze… ondo...
- Sasoi hortan ondo. Joe. Ta nun jaio ziñen hemen?
- Bai. Hor etxetxua… ikusi dezue barrenien harrizkua? Behetik gora abantatzen zeazten toki… behetik gora… haura da gure jaixotetxia.
- Ta ze izen du?
- Txoferrane.
- Txoferrane?
- Bai.

- Hara! Ta hori?
- Entzunda aukiko dozu Txoferrane...
- Bai, bai, bai.
- Zeatik?
- Hori zan... aittu... nere aitta... Mendaroko palaziua ezautu huan? Palaziua?
- Bai.
- Haura nausixa "Txalkorra" zan. “Fábrica de harinas”... danak horrenak zian. Eta gero, ba, hartu zaban nere aitta hori txofer. Mutil gaztia, txofer hartu zauan. Ta beakin zabillen txofer. "Txalkorra"-n txoferra. Zan kotxe bat herri guztian, hauraxe. Ta beste bat kamioia... “fábrica de harinas” han ibiltzen zeben, ba, jenerua... han iriña itten zeuen, garixa bazan, artua bazan. Han molitzen zeben. Ta gero, ba, zerbitzen zeben kamioian. Kaletxon bizi izen zan haren aitta. Mateo “Kaletxo” ezautu huan, Deban dauana? Haren aitta, haren aitta zuan hori. Ta gero ze pasau zan... gerra denporia, gerria etorri zanian gauza guztiak... danak kendu in biha zittuen ta nausi horri in ziuen kotxia kendu. Entregau in bihar izan zauan Deban. “Fíjate e...” gogorra zan hori e? Bai. Ondiok bozinia goguan jakat nik, haren bozinia.
- Rekisau in zioen kotxia?
- “Sí, sí, sí”. Militarrak eruan zeben Debara. Ta gero, ba, lana eman zion fabrikan, bere... fabrikia zela zekan irin-fabrikia nausi horrek beria zauan... eta han jarri zan aitta lanian. Halaxe. Baiña “Txoferra” horreaittiok esaten debe.
- Horreatikan zan "Txoferra"...
- Txoferrane. Ta hala segitzen dau. Honei’e “Txoferra” esan diue Elgoibarren. Bai, izen horrek segitzen dau gurian; “Txoferra”. Halaxe izen zan.

2. Gurasoak Palazioko txofer eta neskame

- **Erref**: MEN-011/003
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:02:50. **Bukatu**: 00:03:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Aita palazioko txoferra zen eta ama neskamea. Bertan ezagutu zuten elkar. Aita Irabane etxekoa zen eta ama Sahatsu baserrikoa. 6 neba-arreba izan ziren, bera bosgarrena.

Transkripzioa
- Zer zittuzun gurasok hangok? Aitta edo ama...
- Ez.
- Ez?
- Nere aitta zan txoferra ta nere ama zan kriadia palazio hartakua. Ta in zian nobixo... ta ezkondu.
- Baiña nungok zian... Mendarokok?
- Bai, bai.
- Bik?
- Bat zan Sahatzu Mendikua. Hor Sahatzu mendixa. Esango dizu [...] Goikolak. Sahatzu Mendikua.
- Sahatsu?
- Sahatzu... Sahatzu basarrikua zan.

- Hori zein aitte?
- Ez, ama. Ta aitta, Irabanekua. Irabane. Oin hil da, ba, Tomas?
- Bai, Tomas.
- Etxe haretxetakua. Illoba zuan. Bai.
- Zenbat anai-arreba ziñeten?
- Gu, sei. Hiru neska ta hiru mutil.
- Zenbagarrena zu?
- Ni izengo naiz lau... bosgarrena.

3. Terrenoa aukeran

- **Erref**: MEN-011/005
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:04:33. **Bukatu**: 00:06:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Txoferrena kaleko etxea zen baina bazituen animaliak eta ortua. Bere aitari terrenoa aukeratzeko eman zien, nahi zuen lekuan jartzeko ortua. Orduko jendea ona zela dio.

Transkripzioa
- Zuek Txoferranean ze bizi ziñeten baserritik? Baserrie zan ala kale-etxea zan?
- E, kale-etxia... Hamen esan dizuet, ba, etxetxua.
- Bai, bai.
- Hor behetik gora...
- (Hiztuna 2) Kale-etxia, baiña ortua ta gero oillaskuak eta konejuak...
- Bai, osea aittak hazten zittuan konejua eta...
- (Hiztuna 2) Oillaskuak
- Oilluak eta oillaskuak.
- Terrenoa bazenuen?
- Bai, hamen. Beittu, hauxe gure terrenua. Nausi haretxek eman zion. Nausixak esan zion, “Fíjate e...” ze persona zian len onak e... Hamen beheian... hau dana soua zan. Ezautuko zaban honek, soua. Ta esan zion nausixak hartzeko ortua nahi zeban tokixan, terrenua hartzeko. Esan zion aittai: “terrenua hartuik o hartuizu o... nahi dezun tokixan”. Beak labrau ta familixia zakala ta. “Bueno, bueno”... ta beak hamen goixan nahikua zittuala puxketa hor... sagar hori badao ba? Hor behetik gora, hor behetik gora ta hamen goittik behera dauana hori'e bai... Esan zion aittak nahikua zabala beak lana eitteko, labratzeko nahikua zauala... Eta halaxe, bestela, ba, basarrittarra hondatzen zauala terrenua kentzen baziozun. [...] ona izatia, e? Ez, ez bestela basarrittar haura, ba, zertu itten zebala beak eta ezetz, ezetz.
- (Hiztuna 2) Soro hori baserrittarra... hor hartu ezkero ortua baserrittarrari kalte eitten ziola.
- Bai, ba. Hori...
- (Hiztuna 2) Orduan, pendiz honetan hartu zauan ortua.
- Hortxe pendizan. Berakaz batzuek eta letxuga eta hola kipula batzuek eta itteko.

4. "Erraziua hartzea"

- **Erref**: MEN-011/006
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:06:05. **Bukatu**: 00:06:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
"Erraziua hartzea" zer den azaltzen du. "Erraziua hartzea" ogia, intxaurra... hartzea zen, tabernara joaten ziren horretan. Merienda modukoa zen. Gizonezkoak joaten ziren tabernara.

Transkripzioa
- Orduan jendia gaiñea... Pentsaik hi! Esaten dana beti esango juat! Fabrikan oso gitxi irabazten zan, entenditzen al dezu? Baiña erraziua hartzea... erraziua badakizue zer zan?
- Ez.
- Erraziua hartzia zan, ba, ogi zatixa ta gaztaia o intxor o hartu... eta hor tabernia ezautu huan Mateonekua?
- Bai.
- Ba, hara juten zian. Etorri seireta... bosteterdiak, seiretan etxea ta hartu haura ta taberna. “Y felices”.
- Nola esan diozu errezi...?
- Zelan?
- Nola deitzen zitzaion hartzen zuen...?
- Erraziua esaten giñon.
- Erreziua.
- Bai, merienda... merixendia o esaten dan bezela. Erraziua. Ta juten zian taberna ta gustoa asko gizonak. Gizonak. Andrak etxian.

5. Fabrikako nagusia, gizon ona; Kalebarrengokoen labaderoa

- **Erref**: MEN-011/007
- **Iraupena**: 0:03:49. **Hasi**: 00:06:53. **Bukatu**: 00:10:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere ama domeketan fabrika zaharrera joaten zen jokora. Fabrikako nagusia oso jatorra zela dio. Nagusi horren bere amarekin izandako elkarrizketa baten berri kontatzen du. Gizon horrek herriko eskola eta Kalebarrengokoen labaderoa eraiki zituen. Labadero hori nolakoa zen azaltzen du.

Transkripzioa
- Ama, nere ama jokoa juten zan domeketan “y feliz” fabrika zaharrea. Fabrika zaharra ezautu zendun? Zeak oin etxia danaka... zein den hori?
- (Hiztuna 2) E... Garate.
- Bai.
- Bai... haurtzaindegixan onduan, ez?
- (Hiztuna 2) Juantxo, Juantxo. Ez.
- A, bale, bale. Bai, bai, bai.
- Juantxo, haura zan fabrikian etxia zan haura e. Han zaon zentrala, hola,

argixan zea. Bai, haura ere horretxena, nausi horretxena zan, esan detena. Ta gizon ona zan haura e. Pentsaizu e... hau be politta den e! Entzun...! Nere amak Katalina izena: “Katalina!” ta “zer?” “hola, hola dihardozu?”. Erreka baztarrian hartu umia sestotxuan ta erropak garbitzen. Nausi horrek esan zion, klaro esan zion... "ez dakau etxian". Ez dakit ura zauan, baiña ez zan asko eongo, ez zan asko eongo. Eta klaro, “garbittu in bihar dia erropak eta”. Ta “bueno, bueno... ba, nik lagako det rekuerdua” esan zauan “Txalkor” horrek. Ta "bi lagako dittut. Bi rekuerdo". Eskolia ezautu zendun, oin obria ein dauena umien... Hori eskolia zan, horretxek... nausi horretxek indakua.
- Linazasoro zan, ez?
- Bai, bai, bai. Ta gero, labaderua in zauan hamen Kalebarrenekue, labaderua. Edarra gero, ez pentsau e!
- (Hiztuna 2) Ezautu zendun, Haritz?
- Ez.
- (Hiztuna 2) Oin Mateonekuak badake, ba, garaje bat terrazan azpixan?
- Kotxerokuak ezautzen dozuz... Hor etxe barrixa badao ba einda oin...? ba hor aldemenian, labaderua. In zaban baiña labadero interesantia e! Interesantia! Osea izarra zan. Izarra. Ezta? Izarra e... izarra... formia. Jaboia lagatzeko jabonera azpixan, harrixak’e oso ederrak. Baiña interesantia zan.

- (Hiztuna 2) Zan potzu haundi bat eta gero...
- Bai. Ura korrientiakin. Ura badakizu zenbat ur... Azkenian kendu in ziun. Kalebarrenekuak asko gastatzen gendula ta... guri gaztioi. Etortzen zian rebisatzea ta bueno... ur asko gastatzen gendula ez dakit zer ta badakit zer ta... Bihar zan moduan. Etxian igual jabontzen genduzen geuk´e, baiña han errezo... izarak eta errezo itten zian han ta gu majo. Baiña halaxe-halaxe kendu ziun. Ta gero Mateok erosi zaban hori. Mateo ezautu zendun? Entzueria euki dozu?
- Entzunda bai.
- Eta harek erosi zaban hori, baju hori. Labadero hori. Oin terrazia daka gaiñian etxe horrek, Kotxerokua esaten diuena. Hor do. Eta gero azpixan, gero, garajia.
- (Hiztuna 2) Kendu in zeben. Oin herri askotan hori rekuperatzen ai da labadero hoiek eta hemengua...
- Kendu. Holako politta.
- Orduan herriko jendea labadero horta juten ziñeten?
- Herrikua e... gu. Kalebarrena.
- Kalebarrengok bakarrik?
- Goikokalekuak errekaa ta hor ibiltzen zian. Nahi baldin bazeben hor zaken, baiña handikan etorri ari ba erropekin horra! Ta gu Kalebarrena... ba, jolin... bost o sei familixa majo ibiltzen giñan gu hor. Ta geo husten gendun ta ura “buuz“ derrepente etortzen zakun. Bete itten zan ta ur garbixa. [...] kendu haura ur zikin... jaboi-ur haura ta garbixa ipiñi.
- Ta berriz garbiu.
- Ta oso ondo. Oso ondo konpontzen giñan. Eta horrek nausi horrek horretxek in zittuan.
- Mendarokua zan bera izatez?
- Bai, Sahatzukua uste det zala gaiñea, o Artetakua o Sahatzukua. Bixetako batekua zan hori. Bai, nik fotografixa harena... nunbaitten badakat!

6. Mendaroko irin-fabrika

- **Erref**: MEN-011/008
- **Iraupena**: 0:03:28. **Hasi**: 00:10:42. **Bukatu**: 00:14:10

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Fabrikako nagusiak gero bitxi-denda jarri zuen, Madrilen erosten zituen bitxiak. Irin-fabrika ere jarri zuen. Morroi lanetan ibili zen lehenengo herriko baserri baten. Herritar askori eman ziola jaten dio Felisak. Irin-fabrikan langile gutxi ziren. Turbina Altzolan zuten, eta handik indarra botatzen zuten fabrikara. Irin-fabrikak zein eremu okupatzen zuen azaltzen du. Fabrika gero Nafarroara joan zen.

Transkripzioa
- Ta gero harek ipiñi zaban "fábrica de harinas", baiña gero joierixia ipiñi zaban. Ta joiekin ataa zaban diru asko. Ta Madridea juten zian. Nere aitta(k) eruaten zaban haura Madridea. Joiak erosi eta holaxe tratuan ibili zan.
- Madriden erosten zittun?
- Bai, hara juten zan, bai. Madridea juten zan. Argixa urten zaban harek e! Morro... gaiñea, Arteta o Sahatzun, morroe junda. Ez jakaraz nik ez... nere gizona... ni alargunduta nao urte morduan. Bestela, ez dakit harek jakingo zaban nungo morroia zan. Nere amamak eta... Oingo gaztiak ez dakit hori jakingo deben haura nungo morroia zan. Morroe. Artetakua... Sahatzukua...
- (Hiztuna 2) Ta gero ze in zaban tailler... montau hori?
- “Sí”. Pentsau zela montau zeban gaiñea! Porke Mendaroko jendia juten zan Eibarrea lanea. Eskupetan itten zeban jendiak asko len. Eskupetan. Eta harek ikusi zela zixezen obreruak, eta horrek esan zaban eze: “Ez, ez, ez... hori ez da hola. Herrixan bertan laga bihar da dirua, ez kanpuan”. Horrek Linazasoro horrek. Bai.
- Familixarik badaka oin hamen? Ez.
- Bai, Karmen Zuloaga ta honek. Karmen Zuloaga ezautu huan?
- (Hiztuna 2) Bai, Juantxo Garate ta?
- A, bai, bai, bai.
- Bueno, Juantxo Garate ta dittuk pues... haura bisabuelo, bisabuelo edo tataraubelo edo auskalo zer! Bai, Juantxon-ta aittitta haura.
- (Hiztuna 2) Aittitta?
- Juantxona ez, amana ta.
- Bai, bai, bai.
- Bai. Hori ez dakik etxia hor zubixan onduan len etxe hori... haura horretarra zuan. "Grandia", Mendaroko "grandia" horrek hittunan, neska!
- Famili aberatsak.
- Egixa, egixa da. Bai. Ta harek, ba, jaten herrixai ba asko eman zion. Irin-fabrikan ta abarrian ta... zea zan gizon...
- Irin-fabrika nun zeon hemen Mendaron?
- Ba, irin-fabrika... ontxe etxiak hor badaoz, ba, grisak einda hola balkoi rarotxuak dakazenak...? Aldapan behetik gora abantatzen zea ba?
- (Hiztuna 2) Estazioko aldapa horretan...
- Bai, bost bat urte izango dia ez... bota zebela?
- (Hiztuna 2) Bai, bota zebela bai.
- Ba, haura guztia irin-fabrikia. Ta oin etxiak in dittue.
- Zer zan Mendaroko jende gehiena lanen...
- Ez obrero asko ez, obrero asko ez zian. Ez zian obrero asko, baiña...
- (Hiztuna 2) [...] hori ez gendun ezautu funzionatzen e.
- Ez, obrero asko ez zian irin-fabrikan. Igual zer...? nik ez dakit, ba, zortzi-hamar danea.
- Gutxi!
- Bai, gehixau...

- Bai, bai gitxio seguramente. Gitxio. Ta gero zentrala zaken horrek Altzolan. Turmiñia o esaten zakon. Ta handikan indarra botatzen zeben hona fabrikara. Ta hamendikan’e bai fabrika zaharretik’e, esan dizuet ba... hori’e irin-fabrikiana zan. Juantxon etxe hori zea guztiori... irin-fabrikia. Ta horrek etxe horrek'e irin-fabrikian lokalak. Ta geo, hori irin-fabrika hori zeera uste det jun zala... hori Naparrura edo ez dakit nora. Gero bat in zeben irin-fabrikak eta gauzak eta honek irin-fabrika honek txikixonek, ba, zertu in zittuen...

7. Mendaroko lantegiak

- **Erref**: MEN-011/009
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:14:10. **Bukatu**: 00:15:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:
Lehen lantegia asko zeuden Mendaron. Inguruko herritako jende ugari joaten zen bertako tailerretara lanera. Mekanika arloko tailerrak zeuden batik bat. Txokolate-fabrika eta bi zerrategi era bazeuden. Tailer batzuen izenak aipatzen ditu.

Transkripzioa
- Bestela ze lantegi zeuden hemen Mendaron?
- E?
- Ze lantegi zegoen hemen?
- Len asko. Mekaniko o zea dana. Mendaron len zan... teillarra Azpeittittikan, Azkoittittikan ta zeretikan... Zestuatikan ta... asko etortzen zan hona. Len teillar asko Mendaron. Herri txiki bat izeteko dana teillerra esate bateako.
- Mekanika ta... ta ze gehio?
- Bai, ba, horretxeta. Txokolateixia'e bai. Ondik'e segitzen deu. Bizkotxeixia be bahonan.
- (Hiztuna 2) "Serrería".
- E?
- (Hiztuna 2) Serrerixa bat ere bai.
- Baitta, bi serrerixa ere bai. Eta bestela, ba, hamen Garzianeko teillarra, hamen. Larrañaganekua, Endeizanekua.
- Baiña hori gerra ondoren?
- Ez...
- Aurretikan'e bai?
- O bai, gerra ondoren.

8. Kobazulora eta trenaren tunelera ezkutatzera

- **Erref**: MEN-011/010
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:15:01. **Bukatu**: 00:17:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gerra garaian, umea zen Felisa. Kalebarrenekoak kobazulo batean ezkutatzen ziren, kanposantu aldean bonbardaketa zegoenean. Trenaren tunelean ere ezkutatzen ziren. Inguruan kobazulo ugari daude. Aitzbeltzeko koba aipatzen du.

Transkripzioa
- Gerra... ni txikixa nitzan gerra denporan. Zortzi urte nakazen. Ta honaxe etortzen giñan. Hor... hori ikusi dezue kobazulua? Horraxe etortzen giñan... Bonbardeua... hor kanposantuan, Iertu aldian, eta Kalebarrenekuak horraxe etortzen giñan.
- Kobazulo horta etortzen ziñeten...
- Horrexeta etortzen giñan.
- Izkutatzea?
- Bai, bonbak botatzen... ta aber ze in bihar gendun guk! Eta gero, klaro, hori txikixa da kobia. Eta, klaro, zaku batzuk eta ipintzen zittuen hondarrakin ta, baiña esaten zeben: “Hamen bonbaren bat botatzen badabe, hemen gaiñian, danok enterrauta gerau biha dogu /bihou/!”. Eta gero, hor tunela, Mendarotik urteeran tunela badao ba?
- (Hiztuna 2) Trenan tunela.
- Trenan tunela, han... ipiñi zittuen kriston zaku pillia hondarrakin, eta danok hara juten giñan. Ya mendarokuak hara juten giñan. “Kalebarrena, hona Kalebarrena!”, Kalebarrena esaten giñon hamen. Txikixa zan da!
- Kobazulo hori aurretikan hor zeon ala...
- Hori beti, hori beti...
- Beti, betidanik.
- Hori beti hala ezautu deu. Hori beti ezautu deu. Hori beti ezautu deu.
- Ta garai baten hortik noako pasua o zer zeon?
- Ezer ez.
- Pasoen bat badauka ala?
- Ezer ez. Ezer ez. Hortxen amaitzen da. Behera zulotxo bat o badaka, baiña iñor ez da juten horra. Azkoittiar batzuk, azpeittiarrak o etortzen dia hori errekistatzen... hazurrik ete dauan ta hola... ibiltzen dia. Noizian behin etortzen dia horrek. Etortzen dia.
- (Hiztuna) Ez zan hain zaharra.
- Ta koba asko dao hor mendixan ta... Aitzbeltzekua kobia ta, e? Ezautuko dek?
- Bai.
- Bai.
- Aitzbeltzeko koba?
- Bai.
- Erentzako koba da hori? Edo ezta?
- E?
- Erentzako koba...
- Bai, Erentza aldian hor. Bai.

9. Soldaduak herrian

- **Erref**: MEN-011/012
- **Iraupena**: 0:05:13. **Hasi**: 00:17:26. **Bukatu**: 00:22:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gerra garaian, soldadu asko azaldu ziren herrira. Beraien auzoko bat, soldadu zegoela, bizi osorako gaixotu zen eta Felisak ez du ulertzen nola garraiatu zuten kobaraino. Kobazulo ingurua nolakoa zen azaltzen du. Soldaduak herrira etorri zirenean, kanpandorrean izara zuri bat jarri zuten, arriskurik ez zegoela adierazteko. Herrira heltzerakoan, soldaduak gose ziren eta etxe guztietan janari eske ibili ziren. Beraien etxera ere nola joan ziren eta bere amak nola hartu zituen aipatzen du. Etxeak bi solairu zituenez, solairu bat beraiek bete zuten. Horietako gela batean, bonbak edo granadak omen zituzten. Elkarri errespetua ziotela dio.

Transkripzioa
-Ba, gerra denporan, esan dizuet, ezta? Zela... horra etortzen giñala. Ta ni txikixa nitzan, zortzi urte-o nittun. Eta hor... honei... eske honek ez jon ezautuko! Zaharraua izan bihar huan hik kontu horrek hartzeko! Ta... Soldauak etorri zian alde guztietatikan. Trenbidez asko, ta mendiz, Sahatzu Mendittikan eta hamendikan. Ta nik nakan soiñeko gorritxo bat. Neska koxkorra. Eta Maritxu Kaxinta ta ez hittuan ezautu? Herreru, herreixia auki zeben harek e... eta herrerixia e bai. Eta harei in jakuen mutilla soldau jun zan ta gaixua, ez dakit ze gaixo txarren bat, harrapau zaban ta betiko enfermo... mutil hori. Baiña harek asko letzen zaban, ta asko jakixan harek e! Ta gu, ba, giñan, ba, etxekuak. Hori esan det. Bezinia. Kamiñua bittartez, bezinia. Ta gu... ez zakan umeik eta, solterak zian, bea ere soltero. Eske ez zan gauza haura ezetako. Eta halaxe... nik ez dakit, pentsatzen egon naiz arratsaldian e... baiña haura zela karriatzen zeben, haura mutil haura! Ez zan gauza ibiltzeko ta! Gaur etorri jata gauzia burura: "baiña hori zeiñek ete daki haura zela karriatzen zeben?", esaten naban, zu! Ta halaxe, honaxe ekartzen zeben. Hona, kobazuloa o... honaxe. Kanpuan egoten giñan. Hor zan arbola... hau ez zan orduan hola... dana bedarra zan. Hau guk, ba, hau etxe hau in gendunian diferentetuta gerau da. Eta bedarra, hor sagar arbola bat, bost kantoe bat edarraua, gozuaua...! Eta majo jaten genduan haura, sasoian. Ta halaxe zer da ta... hor abantau zian ja-ta mili... zeak, soldauak zatozela. Aiba dios. Ta nei esan zian horrek mutil horrek: “kendu honi ume honi soiñeko gorri hau!”. Eta beste danak, geo, danak kalea jun zian. Esan zauan eze “ipiñi dixela izara zuri bat kanpantorrian”. Halaxe bialdu zeuen sakristaukua, badakizu, sakristauko etxia zein da? Ta izara zuri bat, ta harek esan nahi zauala “etorri trankil ez dao peligroik ezenik eta”. Ta halaxe...
- Abixatzeko izara zurie jartzen zan...
- Bai. Ta halaxe hor eskillarak zian eta tapa-tapa-tapa-tapa etorri zian kalea. Geo, kalea etorri zian eta gosia galanta harek!
- (Hiztuna 2) Soldauak.
- Soldauak. Eta etxe guztietan, ba, merixendia ipintzeko eta holaxe. Ta nere ama e... jun zan kalea ta klaro, hori etxe hori, ba, bi piso dakaz txikixak, baiña goi ta beheko ibiltzen giñan. Eta halaxe, jun giñan ta atia zabaldu ziguen... Hasarre etorri zian, dios! Eta emateko eurei merixendia eta ez dakit zer... Nere amak beti kostunbre edarra. Zenbat aldiz esaten diuet honei. Mantel zurixa botatzen zion harek mahaixai. Gauza gitxikin luzitzen jonan harek! Zenbat gauza aukiko zeban, ba, koittau harek! Zakan irabazixa, baiña... aittak ez zaban asko irabazten, baiña... zakana ondo zertzen zeban harek... administrau.
- (Hiztuna 2) “Lucía”.
- Eta... Egixa den e...! “Era fina, e... ene... fina, limpia y trabajadora; todo tenía”. Harek ez jittun ikusten oingo gauzak! Esaten det nik, "ene! ze esango ete likitx!". Ta halaxe ipiñi ziuen merixendia. Ein zittuan tortillak eta

gauzak eta ahal zittuanak, ardau ta ogi ta, eman ziuezen nere ama horrek eta danak argi-argi ipiñi zittuan segittuan. Segittuan danak kanbixau mutillak!
- (Hiztuna 2)... gosetuta...
- Gosiak, gosiak gaizki etorri zian. Eta halaxe merixendau zeben. Ta geo, klaro, bi piso esan dizuet ba zera... ba bat eurontzat eta bestia guretzat.
- Okupau in ziuen.
- Okupau in zeben eurak.
- Denpora asko?
- Ba... denporatxua, denporatuxa. Bai. Ta guri esan ziun eze... bueno, kuarto batera ez juteko, bonbak zaozela ta harei ez heltzeko. Ta erakutsi ta... goguan dakat holakotxe potolotiak e... holakotxe illunak... holakotxiak zian. Esku-bonbak o ziala o ez dakit zer. Eta kontu esan zion kuartoa jun eta harekin ez jolasteko. Porke guk eozer ein geinxan, umiak giñan ta! Ta halaxe errespetau gendun. Kitto.
- (Hiztuna 2) Eta eurak, ama, errespetatzen [zinttuen]?
- Bai, bai, bai, bai.
- (Hiztuna 2) Zintzuak zian?
- Oso, oso. Oso zintzuak. Oso zintzuak. Oso, oso e... bata bestiai errespetua demasa. Bat hil in zala edo zeakua... naparra o... esan ziena. Bestia andaluza o zala... bi hil ziala o gerran.
- Kanpotarrak zian?
- Bai kanpokuak, kanpokuak.
- (Hiztuna 2): Nacionales. Osea, horrek izango zian...
- Kanpokuak, kanpokuak.
- (Hiztuna 3): Gaiñera, ez zixon eman zeoze Ama Birjiña txiki bat edo?
- Bai, bai. Ba haura ganbaran nei bueltaka azaldu eitten jata hor beheko etxian, e! Ama bir... zea, Milagrosa txiki-txiki bat eman zian txapa baten. Ta haura noixian behin azaldu eitten da hor ganbaran.

10. Herrian hildakoak

- **Erref**: MEN-011/014
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:23:06. **Bukatu**: 00:24:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Herrian hildakoak egon ziren. Itziar gainera eramaten zituzten hiltzera. Taberna bateko nagusia ere hil zuten. Beraien etxea okupatzeaz gain, beste batzuk ere okupatu zituzten. Irin-fabrikan ere egon ziren.

Transkripzioa
- Heriotzak eta bai... hil zittuen. Hil zittuen. Hartu ta gizonak eruan Itziar gaiñea ta…
- Itziar gaiñen… hiltzen zittuen?
- Bai, bai. "Sí". Hori…
- Hemengo, herriko jendea badakizu hauntza eamandakoa?
- Bai.
- Bai?
- Ezautu itten neban nik be bai gizonezko moreno bat. Zea… tabernia auki zeben horrek. Valentiñen tabernia? Ba, Ospasko alaba egon zuan han

taberniakin. Ta harei gizona hartu eta hil in jiuen Itziarren o.
- Zuen etxea okupatu zuen bezela soldaduk... beste etxe batzuk'e okupatu zittuen?
- Bai, bai, bai... baiña asko ez porke ez zaon hola etxia libre zeian. Hor esan dizuet, ba, hori almazen hori ta hor..."fábrica de harinas" ta hor... Gero, ba, almazentzat ipiñi zeben hor... sail haundixa. Ta hor zertu zian.

11. Herriko ganadu onena

- **Erref**: MEN-011/016
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:24:04. **Bukatu**: 00:24:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Herriko ganadu onena nork zuen aipatzen du, ferietara-eta ere joaten zen. Ganadua non egoten zen azaltzen du eta inguru hura nolakoa zen.

Transkripzioa
Ganauak euki jaittuan hi, horrek "Txalkor" horrek! Behixak´e hamen zianik behirik edarrenak eukitzen jaittuan horrek. Ez dakit nungo ferixa... Ez jakixat goguan hori, ze ferixataa... Dana ona euki bihar gizon horrek! Ta ganaua, pinto horrek... kitto! Zoragarrixak! Oin kamiñua dauan tokixan. Oin kamiñuak bajaek, ba, hor zihar? "Txalkor" hori... Karmen Zuloagan-ta etxia ezautu huan? Geo, kamiñua zela dauan haren azpikaldian? ta haura zuan dana soua, sagastixa... ta ganauak eta han ibiltzen jaittuan. Ta esan dizutena, sagarrak'e onenak e!... Landarak. Edarrak e! Arbola bat badao gurian hor!

12. Irina eta ogia nahi beste

- **Erref**: MEN-011/018
- **Iraupena**: 0:03:36. **Hasi**: 00:25:03. **Bukatu**: 00:28:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra denboran ez zuten goserik pasatu. Bere aitak irin-fabrikan egiten zuen lana eta sasoi hartako ogia nahiko txarra zen, oiloei ematen zieten. Fabrikako nagusiak ogia eta irina eman zien goserik ez izateko.

Transkripzioa
- Ez, soldauek etortzen zittunan... trenbidez, ja-ta oillaskuekin, oilluak txintxiliska zittuela gerrixan goittik behera.
- (Hiztuna 2) Nunbaitten harrapatzen zittuen.
- Bai, ba. Hori akordatzen naiz ni.
- Ordun gosek ez zebizten?

- Harek ez! Harek zauan tokixan harrapatzen jonan! “Sí, sí, sí, sí, sí”. Baiña etortzen zian halaxe, txintxiliska gerrixan zittuela.
- Goseik pasau zenduen gerra denboran?
- Guk Jangoikuai eskerrak ez gendun pasau. Ta esan biher gendun, gaiñea, nahikua ez gendula jaten. Badakizu ze pasau zan? Hau be politta da! Esango dozue, hau kotorra harrapau dou guk! Beittu, esan dizut, ba, nere aittak irin-fabrikan lan eitten zaban. Eta gero, klaro, orduan ogixa gitxi zan. Txarra ematen zeben. Ematen zeben, ba, hau baiño horixaua... ja-ta ze esango diñat, ba, nik? zaperua modukua! Jan ezindakua! Gurian oilluei ematen zakuen haura! Oilluak zaozen ta oilluak [jaten eban]. Eta...
- Baiña ogi zurie zan ala ogi beltza?
- Arto koloria. “Sí”...
- Baiña nola esaten ziozuen? Ogi beltza deitzen ziozuen?
- Ze esan... guk... ogixa...?
- Izenik’e ez.
- [Izena] haura zan. Eta... entzun, hau be politta den ta! Bueno, honek nora joiak gero? Neri ez die ekarriko okerrik, ezta? Esaten jihardunat nik zaparra-zaparra ta! Entzun... ba, nere aitta irin-fabrikan hartu zaban nausi horrek. Ta hori esan dizuet zentrala... Altzolan, zentrala. Oin´e han al dao haura?
- (Hiztuna 2) Bai, zeoze badao.
- Bai.
- Kamiñuan azpikaldian zentral txiki bat zan.
- Bai, bai, bai.
- Berriz jarri da baiña, ez?
- Ez naiz fijau.
- Egon da ibili gabe denpora bat hola...
- Martxan ez dakit, baiña behintzat bea...
- Oin bai, oin bai.
- Han dao. Han dao...
- Bai.
- Hara juten zian udazkenian. Orbela badakizue zer dan? Ta soltatzen zan eta dana zikintzen zan haura presa haura. Eta gero, horren aittittan ta amaman etxea juten zien erraziua hartzera Altzolan. Nausi horrek... hara eruaten zittuan. Eta nere aittak, nere moduan berriketan, ta esaten: “Hau dek hau!” esan ei zaban holaxe “Ez dek /eztek/ edarra etxera juteko bildurra eukitzia!” . “Ze esaten diharduk?”, nausixa Garate, ez dakit ezautu zendun. Garatetarra, Juan Agustin Garate ezautu zendun? Ez, hau mutil koskorra. Hau mutil koskorra. Haren semiak eta bai zuk. Domingo ta Bitorio ta Jose Mari ta...
- Bai, horrek bai.
- Haren semiak. Haura zan zea itten zabana kontramaixu o... haren nausi haren zea zan... ipinitta kargua. Eta esan zion aitta horrek: “Bildurra ez dek edarra etxera juteko” ta “Zeaittio dakak, ba, bildurra?” esan ei zion holaxe. “Zeaittio dakat... etxera jun eta ogiik ez eukitzia umiak jateko! Hori, hori baiño pena gehixo zer nahi dek!” esan ei zion. Ta nausixak: “Ba, ez dek, ba, berriz esango hori” nausixak esan zion. Bueno, egunero ez dakit ogi bat edo bi zer zian, hor panaderixan erreta emango ziuela. Eta gero, hainbeste kilo irin, etxian eitteko. Salbo. Ta klaro, orduan kaletarrak, guk ze itten gendun, ze itten ziun? ba, bialtzen giñuzen, ba, Sahatzura.... Kaleko umiak orduan basarrixetaa jun zian. Nun zaon amistadia o noa... ba, umiak haretxetaa... tripia...
- Bai, baserrin beti´re...
- Tripia betetzera, umia, tripia betetzera. Bueno, ba, halaxe aitta horri halaxe eman ziuen.

13. Ogia egunero egiten zuen amak I

- **Erref**: MEN-011/020
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:28:52. **Bukatu**: 00:29:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Bere amak ogia egiten zuen egunero. Ezin omen zuten esan egunero egiten zutenik, astean behin egitea zen ohikoa-eta. Herriko bati goseak zegoela okinarekin gertatutako istorioa kontatzen du.

Transkripzioa
- Ordun etxen ogie itten zenduen?
- Amak, edarra gaiñea!
- Labesue zeukezuen?
- Beste bat politte esango dizuet horrekin. Bai, ta amak itten zaban edarra. Egunero labakaia itten zaban bete-bete-bete ta geo gozua botatzen zion gaiñea! Jolin, pastela...
- Egunerokoa itten zenduen ala asten behin?
- Egunero... Bai, zea... egunero, egunero.
- (Hiztuna 2) Baiña ezin esan e, ama?
- Ezin esan baiña hori. Ezin esan.
- Esan nahi det, garai hartako jendek asten behin o... askok itten zuela.
- Ines "Usetxe" ezautu zendun? Ezta. Ta kamiño bittarte etxia aurrekaldian dauana [haretxetan] ta panaderuai esan ei zion: “Hi —zihero, holaxe kaxkartu zan andra haura. Demasa zan... Ze ete da e ogi-gosia?—Hi, emaiak ogixa!”. [...] hola itten zaban hizketan ta: “Ze esaten ai haiz hi! Ze esaten?", "Egixa esaten dixat! Emaiak nei ogixa, gosiak naok eta!”. Bere zea zan, ba, e? “Nada, no le daba”. Ez sinisten. Nei ez ien esan... ogi pixkat ematia zer zonan, ba!

14. Ogia egunero egiten zuen amak II

- **Erref**: MEN-011/022
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:30:47. **Bukatu**: 00:33:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
13 urterekin neskame joan zen inguruko etxe batera. 3 urtez egon zen bertan. Etxeko ume batentzako derrigor egin behar zuten ogi bat eta egunero joaten zen okindegira Felisa. Behin, errekaduak izkina batean utzi eta baten batek ostu egin zizkion. Horrelako tarteak aprobetxatzen zituen amaren etxera joateko ogi gozoa jatera, bere amak egunero egiten baitzuen ogia jendeak jakin ez arren. Behin ogiarekin harrapatu zuten.

Transkripzioa
- Halaxe, ni neska koskorra ume zaintzea, porke bildurra zaken, ba, zeoze ingo ote zion, ba, harek umiai. Eta halaxe, eskolan nabillela, ba, haraxe jun

nitzan.
- (Hiztuna 2) Bai anai zian. Bata zan "síndrome de down" edo [...]
- “Sí”. Joxe, Joxe... Joxe `Kapain´ ez huan ezautu hik? “¡Qué cosa más rara!”.
- (Hiztuna 3) Joxe `Kapain´ bai. Ezautu zuk? Bai. [...] bizi da, ba, Kapaingo nausiya?
- Teillarra?
- (Hiztuna 3) Antonio `Kapain´ badakizu zein dan? Osaba...
- Antonio... Antonio bai.
- Haren tio! Haren tio! Joxe...
- (Hiztuna 3) Ez zea akordauko...
- Pixkat despistaua naiz, e!
- Ez, kanpuan ibiltzen haiz-ta asko!
- Baitta, bai, egon naiz kanpuan.
- Horrek ingo dik. Bueno ba... Ba halaxe, hari itten zion ogi bat. Hari... hari derriorra zonan ematia ogixa. Bestela, jole! .
- (Hiztuna 2) Gaixorik zauan...
- Geatzen zonan [...] hola inda.
- (Hiztuna 3) Hasarratzen ez bazan...
- Makala! Ta ogixa harentzako behintzat beti itten zeben zerian... panaderixan. Ta gero iriña eruaten zeben ta etxian ta ahal zan moduan. Eta egunero etorri bihar naban ogittara. Baiña nik ze itten nauan...? Hortxe panaderixia... Ezautu huan?
- Etxetik gertu zeukezun?
- Bertan, bertan, bertan.
- (Hiztuna 2) Baiña bueno, etxe hori zauan hemendikan...
- Oin dana kanbixauta daon ta! Oin kanbixauta... Bertan, bertan...
- (Hiztuna 2) Bera etortzen zan Garagartza...
- Hamen zauana, ez?
- Bai. Ta ni Kapaiñen. Ze itten naban beti egunero amaana ni. Bai. Nik neuk'e ama maitte najonan! Ta zer da ta laga jonat eskillara bueltan nere ogixa eta errekauak. Bai, neska! Zer dan ta ez jane /etxane/ ba harrapatzen bueltarako!
- Zu baiño azkarro besten bat!
- Hi, harrapau hi! Hori ein in bihar jon, e! Eta klaro, panaderiak-eta zaittu itten niñuen, zela amana juten nitzan. Nik ez naban pentsatzen nei hola iñok zaintzen zianikan! Ta zer da, ba, ogixa harrapau ziela. Bai zea, ogixa harrapau? etxian lagako nauala. [...] Hori esan in bihar jonan, e! Ta neu ogixa jatea amanea etortzen nitzan, hori gozo haura jatea. Baiña zela ez zakixan harek, gurian ogixan asunto hori zela zauan. Eta halaxe, harrapau ogixa nei. Ta gero, panaderiak horixe, hi! Etxian lagako nauala. Ez ba.
- (Hiztuna 2) Ta gero Kapaiñen ze? Bronka?
- Ez. Ze ingo janen ba! Kitto!
- Ixil-ixilik pasa in ber.
- Pasau in bihar ta arreglau in bihar asuntua.

15. Errotak, irina eta kontrabandoa

- **Erref**: MEN-011/023
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:33:06. **Bukatu**: 00:35:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Okindegian zegoen errota, eta baita irin-fabrikan ere. Fabrikatik hartutako irina ekartzen zuten zuzenean. Irina bizkarrean ekartzen zuten gauez inork ez ikusteko. Neskame egon zen etxera Eibarko andre bat joaten zen irin bila eta Maltzagako geltokian erregistratu egiten zieten kontrabandoa zela eta. Olioa eta irina kontrabandoko jeneroak ziren. Beraien auzoko bat Eibarrera joaten zela olio bila dio, behin berarekin joan zen Felisa olio bila Eibarrera.

Transkripzioa
- Hemen errotaik bazenuen?
- Bai. Hortxe panaderixan... errotia.
- Bertan, panaderin bertan zeon.
- Bertan errotia. Ta hor irin-fabrikan'e bai. Hor itten zixuen.
- (Hiztuna 2) Oin ere errotia hor egongo da, ama.
- Ez. Oin etxiak daonaz hor. Zer doz hor?
- (Hiztuna 2) Ez, ama. Errekia... ta errotia ez dao hor?
- (Hiztuna 3) Irin-fabrikan esaten dezu?
- Ez, hamen. Keba. Hor ez daon. Hor errekia jaen.
- (Hiztuna 4) Hor errekia bera bakarrik dao.
- Errekia.
- Eta zuek irina eamango zenuen errota?
- Irina ekarri itten [ziun] fabrikatikan... eindakua.
- Eindakua ekartzen zenuen?
- Eindakua, irina. Irina edarra. Irina itten zeuen.
- Hainbesteko bat utzi behar izaten zenuen?
- Klaro, "tanto" o... Ez dakit zela arreglatzen zian. Bai. Ogixa ez dakit zenbat pagatzen gendun.... Errial bi... ez dakit zer... hori ezin neike esan ondo. Haura diruan asuntu hori ezin neike esan ondo.
- Eta nun ekartzen zenuen iriña?
- Bizkarrian... gabaz.
- Astoik eta ez zenuen?
- Ez. Bizkarrian gabaz iñok ikusi be.
- Gauez ibiltzen ziñeten.
- Klaro, nausixak esaten ziuen: "eruaizue disimuluan". Ta halaxe. Egunez ta gabaz relebuan itten zeuen. Itten zeben. Ta halaxe.
- Harrapatu ezkeo?
- Ba kitto! Orduan esan dizuet...
- Bazien hemen harrapautakok hemen? Ezautzen dezu batemat?
- Hola iriñetan ta?
- Bai.
- Ez, ez, ez. Ez. Zera, Kapaiñea etortzen zan Eibartikan andra bat iriñetaa, hi! Ta holaxe poltsatxo bat eruaten jonan, ez jakiñat zenbat kilo. Neuk eruaten najonan kaletikan haura. Eta gero Maltzagako estaziuan zera itten jonen.... erregistau. Bildurrak aidian, hi!
- (Hiztuna 2) Baiña ze zan kontrabandua zan iriña...?
- Bai, iriña kontrabandua [honan]! Iriña ta olixua ta... Maritxu Kaxintanekua gerra ondorenian Eibarrea eruan zianian neska koxkorra... esan dizuet, ba, Kaxintanekua bezina... Eta Eibar zaon holaxe... niki beltza? Holakotxe, bel-bel-bel-beltz. Dana erreta. Ta olixotaa Eibarrea.
- (Hiztuna 2) Klaro, erreta. Erre in zuten bonbak...
- Baiña beltz... ezin siñistu, e! Haura kale...
- Zu juten ziñan Eibarrea?
- Gitxittan. Harek eruan niñuan. "Sí".
- Eta esan dezu olioa're bai. Zenen estraperloa eoten zan?

- Bai, bai, estraperlua.
- Olioa...
- Bai.
- Ze gehio? Azukrea’re bai?
- Baitta uste jonat. Dana zonan eza. Eza.
- Ta hemendik... Eibarrea juten ziñeten?
- Billa.
- Beste... inguruko beste herrin batea ez ziñeten juten?
- Olixo... harexe dakat goguan, harek haraxe eruan niñuela olixotaa. Harek ez dakit ze olixo... bere anaia gaixua ta...

16. Etxabe baserrian gurina egiten zuten

- **Erref**: MEN-011/024
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:35:48. **Bukatu**: 00:36:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Etxabe baserrian gurina egiten zuten. Orduan gurina erosten zuten olioaren ordez. Gurina nola egiten zuten azaltzen du.

Transkripzioa
- Hamen Etxaben-ta mantekillia itten zeben, basarrixan. Mantekillia erosten zan olixuan ordez. Geuk’e bai, nere amak-eta mantekillia erosten zeben. Ta ein eitten zeben. Nik goguan jakanat amak mantekillia... Nik ez jakiñat, neska! Lengo esniak oin baiño hobiauak hittunan. Hari grasa kentzen ziuen, gaiñeko zea,...
- (Hiztuna 2) Nata.
- Nata esaten dana.
- Nata eta harekin...
- Ta harekin. Ta hartzen gendun hola ontzitxo baten eta “kli, kli, kli, kli...” hola jardun, jardun, jardun, jardun ta pelotita itten zan. Pelotita. Ta mantekillia itten zan. Ez dakit nik zela mantekillia itten zeben. Ta hor basarrixan mantekilla, Etxabekuak mantekillia saltzen jonen."Sí". Gerra... gerra denporan o ondorenian-ta... zeozer! Hori Ermuko urdeixan estilua dek!

17. Tabakoa; purua; pipa

- **Erref**: MEN-011/025
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:36:38. **Bukatu**: 00:38:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Bere aitak tabako-hostoak zituen. Mutrikutik ekartzen zuen. Tabakoa

errazionamenduan ematen zuten. Tabakoa beraiek egiten zuten. Purua noizean behin erretzen zuten, zorionekoak omen ziren puruak erretzen zituztenak. Pipa ere erretzen zuten. Emakumezkoek ez zuten erretzen.</p>

Transkripzioa
- Tabakoa ta kafea ta...
- Baitta.
- Izaten zien?
- “Sí”. Nere aittak hamentxen ostrua tabakuana... Tabakua jakingo dozue zelakua...? kriston ostro zabala. Ta hortxe sartuta landarak nere aittak. Ta Mutrikutik ekartzen zeban. Han parientiak geunkazen Entzuzkuak, eta tabakua. Harentzako [eztixak.].. Nere aittak tabakua laga ematia ta... Entzuzen... harek ez jonen /etxonen/... zea zonan-ta razionamentua, neska! Hori e... Tabakua e...
- Tabakoa razionamentun?
- Bai. “tanto”, kajetilla o ez dakit zer. Ni gaztia nitzonan, baiña horrek gauza horrek...
- Ze tabako erretzen zan? Zuen etxen erretzen zun norbaittek?
- Aittak.
- Ta zer erretzen zun?
- Auskalo.
- Ordun ze izaten zan gaur bezela beltza, rubioa... izaten zien holakok? Ala...
- Bai, ahotik kendu dian zela esaten ziuen bati. Ahotik kendu dian. Pentsain horrek ostruak...
- (Hiztuna 2) Ama, baiña zan tabako beltza. Ez zauan oin bezela...
- Beltza?
- Ee... Beltza.
- Beltza izeten zan?
- (Hiztuna 2) Ez zeuen itten eurak?
- Bai, bota zerian papelituan ta hola “tirri-tirri”. Eurak eitten jaittunen.
- Beraiek biltzen zuen...
- Bai, bai, bai, bai... Ta purua noizian behin. Ta harek esaten jonan: purua erretzen zeban personiak, haura, harekin jakan felizidadia hi! Haura baiño hobetuau ez ei don iñor´e!. Aittak hori esaten zian.
- Pipaik erretzen zan?
- Bai, bai.
- (Hiztuna 2) Baitta, baitta erretzen zan.
- Ta “horri pipa horri lagaixozu aittitta!” amak esaten zion ta "dza, dza, dza" ordun ta zarata gehixo ataa! Ai ama...!
- Emakumezkok erretzen zenduen?
- Keba...! Emakumia...
- Zuek ez, baiña beste emakumezkok'e ez zuen erretzen...
- Ez, ez, ez, ez. Orduan emakumia, neska, serixua zonan! “Más educación”. Esango den, hori den berbia esan denana! Ez, errespeto gehixao zan len emakumia, oin baiño. Errespetua.
- Eta bestea kafea esan dezu. Kafea’re...
- Baitta. Hori ixili-mixilik... Bai, bai, bai. Haura epoka haura txarra honan. Txarra!
- Kafe landaraik euki zendun hemen?
- Kafia ez. Kafia... Tabakua egon zonan gurian hor. Bai.

18. Arrain asko jaten zuten

- **Erref**: MEN-011/026

- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:38:53. **Bukatu**: 00:41:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Eguneroko otorduetan zer jaten zuten azaltzen du. Baba gorria jatea zen ohikoa, garbantzua jai egunerako. Lapikokoa platerera aterata jaten zuten, baina gainekoa normalean erditik. Hala ere, elkar errespetatzen zuten. Arraina ugari jaten zuten.

Transkripzioa
- Eguneroko otorduetan ze jaten zenduen?
- Ba, jan... sano.
- (Hiztuna 2) Sano baiña zer, ama?
- Baba gorrixa asko. Nik esaten diñat... Ni jun nitzonan, gaztia nitzala, horra Kapaiñea –hiru urte in nittuan–, haura ume haura zaintzea. Baiña len baba gorrixak... Gurian anaia... Oin ere bizi den. Oin ez dio ingo hola, baiña orduan... Jaixan'e baba gorrixa. Egunero baba gorrixa ta jaixan. Ta garbanzua ipiñi, ba, jaixan, ta hasarre mutilla! Baba gorrixa bihar.
- Garbantzuk, gaiñea, ya lujo handie izango zan, ez?
- Hori inportantia hunan. Domekia.
- (Hiztuna 2) Ama, ta zuk esaten dezu, ba, arrautzia igual eta aittittantzat ez bazauan...
- E?
- (Hiztuna 2) Arrautzia baldin bazauan...
- (Hiztuna 3) Danontzat ez zaula. Ez zala egoten, ez? Arrautzia ta horrela...
- Len aitta zer baten hobetuau gobernatzen zonan oin baiño.
- Ze jaten zenuen, danak erditik? Ala bakoitzak bere platera zeuken?
- Platerian. Eta gaiñekua erdittik engeneral! Bai.
- Azkarrena muitzen zanak...
- Hi... errespetau itten zonan, e! hori gauzia...
- Bai?
- “Sí”. Ez zonan "dza, dza, dza". Nik ez jakiñat zeaittiokan...
- (Hiztuna 3) Edukaziyua.
- (Hiztuna 2) Danok jan bihar zenduelako!
- Bai, bai, bai, bai, bai. Kozidua platerea ateatzen gendun, kozidua. Ta geo, gaiñekua, ezta, esaten detena... ba, segun zer zan. Ta erdittikan. Baiña ni... baiña zer zuan haura bata bestiai haura... hola kurioso zertzia. Bai. Eta ni egon nitzan hantxe...
- Arraiñik-eta jaten zenuen?
- Puuu... Hauraxe gehixen!
- Gehien? bai?
- Nere anaia Anizeto ezautu zuan?
- (Hiztuna 2) Bai... granjakua... Joseban...
- Granjan bizi zana? Anizeto.
- Bai, bai, bai.
- Ta... azkengo berbak’e betikua, betikua hoixe: "Badakin ze pasauko jakun guri? Bajau gaittun arraiñian. Ta len okelia [erunan], okelia len, okelia... ta oin arraiñan bajau gaittun".
- (Hiztuna 2) Klaro, len umetan arrain asko ta okela gutxi.
- Bueno, bueno, bueno... ze arrain! Goizian arraiña erosi, eguardixan´e arrainduna jatonan. Ta benga, beti arraiña erosten! Ta gabian arraiña.

19. Berriztik Mendarora barazkiak saltzera

- **Erref**: MEN-011/027
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:41:08. **Bukatu**: 00:42:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Etxerako jeneroa erosteko denda zegoen eta Etxeberriko baserrian barazkiak saltzen zituzten. Berriztik ere zaldian etortzen zen bat barazkiak saltzera astean behin.

Transkripzioa
- Etxeako jeneroa erosi behar zenuenen noa juten ziñeten? Dendak bazien ala azokatik?
- Bai, e... dendak, dendak.
- Dendak?
- Eta Etxeberria ezautu zenduen... Etxeberriko basarrixa? Ta hor berduria ta saltzen zeben. Ni hara juten nitzan. "Sí, sí". Eta ez zakana ortua hola... Berriztik etortzen zan kabailluakin berdura saltzen.
- Berriztik?
- Bai.
- Joe, lekutan...
- Bai, bai, bai, bai. Hor pelotai ibiltzen dek... Zein da? Pelotan ibiltzen dan bat, gaztia... Mutur zorrontz bat...
- (Hiztuna 2) Baiña nun, ama, Mendaron ala...?
- Ez, telebisiuan...
- (Hiztuna 4) Bai, zea... Pablo Berasaluze.
- Berasaluze.
- “Verduras” esaten [jiuat] nik hari!
- (Hiztuna 2) Zeba?
- Berrizkua da hori!
- Ta hua etortzen zaizu burua!
- Hauraxe “en todas, todas”... Haura karro haura ze berdura usain edar! Zelako berdura edarra ekartzen zaban harek! Jeseus...
- Eta hori ze, asteko edozein egunetan... ala egun baten...?
- Ez, egun bat o hola izaten zan. Ta harek korritzen zeban, ba, herrixak-herrixak korritzen.
- Azokaik itten zan hemen Mendaron?
- Hamen ez. Hamen ez.
- Ez?
- Ez, ez.

20. Ermuko "sustanziero sustanziero"

- **Erref**: MEN-011/028
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:42:18. **Bukatu**: 00:43:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Ermuko gizon bat etxerik etxe aritzen zen urdai zati batekin "sustanziero sustanziero" esaten, sartu-irtenak egiten.

Transkripzioa
- A ta len ez juau /etxuau/ amaittu hori... polittena, hi! Ni mantekilliakin hor gerau nok... ta gerra denporakua. Ta zer dek eta Ermun zauan bat, gizon bat, ezautu genduan guk haura ta: “sustanziero, sustanziero!... sustanziero, sustanziero!”. Ta eguardixan, eguardixan... ur litrokotia hartzen ei juan –ez dakit nun katiauta– ta etxeik etxe. Jo atia ta “sustanziero, sustanziero”. Sartu-urten bat eman urdaixakin eta beste etxe batea.
- Hori entzunda neon ni...
- Entzunda hao?
- Bai, bai, bai.
- Hori egixa ei den, e! Hori egixa dek, hi! Bai, guri hala...
- Ta ordun hue ona izango zan...
- Jolin! sustanzia pixkat, neska! Zek eman bestela!
- Ematen ez bazun'e xinixtu behintzat!
- Emango jonan! Trokote edarren bat izango zonan haura, neska! Halaxe ibiltzen zala, etxeik etxe!

21. Esnea lortzeko moduak

- **Erref**: MEN-011/029
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:43:25. **Bukatu**: 00:44:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Kalean bizi zirenez, esnea erosi egin behar izaten zuten. Baserritarrak kalera etortzen ziren saltzera, baina batzuetan beraiek joaten ziren, baserriko emakumea ama izan berritan, adibidez. 15-16 urterekin Gurelan-en hasi zen lanean eta zortzietan lantegira sartu aurretik joaten zen esne bila.

Transkripzioa
- Eta esnea...
- Bai, basarrixan... Bai, guk...
- Basarrin eukitzen zenuen?
- Bai.
- Behiek bazeuzkezuen?
- Ez, ez, guk ez, gu kalekuak giñan!
- Zuek esnea kaletik erosten zenuen?
- Bai, bai, bezeruak giñan. Gabixola ezautu huan? Gabixolakua ta Txikitxonekua ta... amak esne asko erosten zeban.
- Eta ze etortzen zan esne-saltzailea etxea ala zuek...?
- Norbea jun. Ta baitta etorri´e bai, izen zian, etorri´e bai. Baiña norbea... Igual, Gabixolako ama, zera, familixia [izanda]: "Ai... ekarrizu esnia. Bai, andra koittau haura, harek umia hazteko ta lan asko jakan ta". Jun ta "ze kostatzen jatzue ba zueri...". Gero teillarrea etorri nitzan ni Kapaiñetikan.

Hamabost-hamasei urte, hamabost, zerera, hori... Jesus, Maria eta Jose... Gurelanea. Gurelanea etorri nitzan. Ta orduantxe gustora ni. Jolee! Haura poza!
- (hiztuna 2) Eta zuek juten ziñaten esne bila, amak bialduta...
- Jolee!
- (hiztuna 2) ... han umia [izanda]...
- Klaro! Zortziretako jun bihar gendunan teillarrea ta andra koittau haura, bestela...
- (hiztuna 2) Bestela eurak etortzen zian.
- Bai, ba! Ta amai errukixa, ama izen gure ama´re ta... ume txikixakin zer?

22. Xaboia eta lixiba arropentzat; hondarra eta argizaria zorurako

- **Erref**: MEN-011/031
- **Iraupena**: 0:03:54. **Hasi**: 00:47:23. **Bukatu**: 00:51:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:
Arropei xaboia eman ondoren sikatzen uzten zen hurrengo egunean zikina kentzeko eta astindu ostean eguzkitan jartzeko. Xaboia eta lixiba zerekin eta nola egiten zuten azaltzen du. Etxeko zorua mendiko hondarrarekin eta argizariarekin garbitzen zuten, hondarra erosi egiten zuten. Zorua nola garbitzen zuten azaltzen du. Erreka inguruko belar batzuk ere erabiltzen zituen Felisaren amak erratz moduan, usain gozoa uzten zuten belar horiek.

Transkripzioa
- Pentsain... Ta jaboia eman ta... Gero jaboia ematen zan ta gero laga itten zeben, barreñoian lagatzen zan, hurrengo egunian zikiña soltau itten zakon hari, hurrengo egunian. Beste lauskittu bat eman ta astindu ta euzkittaa.
- Jaboia etxen itten zenuen?
- Ein zeuen Kapaiñen, ein zeuen. Ein zeben. Nik etxian hori... baiña ein zeuen.
- Eta zekin itten zan?
- Sebua eta gero...
- (Hiztuna 2) “Sosa caústica” edo?
- “Sí”.
- Sutako hautse ibiltzen zenuen?
- E... sutako hautsa zonan... hori ez najonan nik... lixibarako itten jonen hori. Basarrixetan. Zulu bat jonen, hori ezautu najonan nik... Artetan nakan nik amama eta hara juten giñan gaztiak giñala ta ze itten zeuen? Han sutako hautsa bota ta... jakanat goguan... han...
- Zulo baten...
- Zulo baten ipintzen zeuela. Ni txikixa izen.
- Hori erropak zuritzeko eo...
- Bai, bai, bai, izarak eta. “Sí”, zuritzeko, “sí”.
- Eta, bestela, etxeko zoruk-eta nola garbitzen zittuzuen?
- Bueno, lejia ta hondarra zan.
- Hondarra?
- Bai, “arena”. “Sí”. Ba hori hantxe mendixan atatzen zan. Junda gaonaz,

ba, gu hartaa be, ba! Hortxe mendixan... harrixa da... harrixa bezela hondarra. Ez dek ezautu? Oin’e han eongo dittuk harek... paretak!
- (Hiztuna 2) Baiña nun? Nun, ama?
- Hortxe mendixan. Junda nao. Erosi itten gendun, ezta?
- Erosi itten zenuen?
- Bai. Ta `Kankananekuak´ ezautu zittuan? `Kankananekuak´ ezautu hittuan? Begoña ta...
- Bueno, entzunda... A, bai, bai, bai, badakit zein dan. Badakit zein dan. Bai, bai.
- Bai. Harek saldu itten juen hondarra.
- Eta harekin nola garbitzen zenuen? Ze itten zenuen?
- Estropajua hartu ta bota ta kitto! Gero jaboia untau ta... ja-ta “dale que te dale”. Zuri-zuri ipiñi.
- Zoruk egurrezkok izaten zien?
- Bai.
- Bai?
- Len ez zonan zintasolik. Zintasola izan bazonan [...].
- Ta argizarik ibiltzen zenuen?
- Ooo...hori gendun ba... gure amamai "Ala! hartu hanka azpixan trapua ta segi! ez jun oinez hola, eruan trapua hanka azpixan!”. Brillua atatzeko.
- Trapukin ateratzen zenuen eta ez zenuen beste zepilloik o eze lotzen hankatan?
- Baitta, zepillua bagendun.
- Nolakoa izaten zan?
- Oso... ona. Hola arpoiak beltza-beltza... hola zepillua, ezta? Ta hola arpoia-arpoia ta harekin pasatzen zendun. Argizaixa eman eta ja-ta zaka ta zaka... dantzan, neska, juaten giñan!
- (Hiztuna 2) Hori ni ere akordatzen naiz amamak zela esaten zian: “hi ibiltzerakuan, hola kuertuetan ta, jun bihar den beti traputxo batekin... hanketan ta eskuetan ta... eta pixkat pasaran bada’re” [...].
- Aprobetxatuz.
- (Hiztuna 2) Eta neri... ni akordatzen naiz asko, ama, umetan zela juten giñan Lasalde aldea eta etortzen giñan bedar batzukin.
- Mentafiña?
- A, bai! Ze usain edar zabaltzen zan harekin!
- (Hiztuna 2) Eta etxia pasatzen zauan. Etxia pasatzen zauan harekin amamak. Eskoba bat itten zauan.
- Bai, bai, eskillara ta dana. Eskillaran’e brillua zan gurian!
- Ze itten zenuen? Erratz modukon bat eo?
- (Hiztuna 2) Bai, bai, bai, bai.
- Bai ta kertena ipiñi ta harekin “ra-ra-ra-ra”. Pasau ta harek hauts asko batzen zauan.
- (Hiztuna 2) Ni harekin akordatzen naiz.
- Ta ze zan? Ze...
- (Hiztuna 3) Menta o...
- Bai, “sí”.
- (Hiztuna 2) Menta, menta ez zan. Erreka inguruetan ta dao beste bat “como la menta”, baiña ez da menta, "Tiene como más” e... ez dakit nola esan “es más verde, más oscuro y... la cap... la hoja es distinta”.
- Usein edarra, usein edarra lagatzen zeban harek etxian. Ezautuko zenduen hori zuek, ez?
- Mentafiña bai, baiña beste hori ez dakit ze izango dan.
- (Hiztuna 2) Amamak itten zauan beste harekin. Ta mentakin ere bai, baiña menta eukitzen zauan ortuan.

23. Ezkondutakoan, artilezko koltxoia

- **Erref**: MEN-011/033
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:52:00. **Bukatu**: 00:53:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Koltxoiak artilezkoak izaten ziren. Ezkontzera zihoana ardiei begira ibiltzen zen, nork edukiko ote zuen ilerik onena koltxoia egiteko. Koltxoia garbitzeko astindu egiten zuten; lan astuna zen.

Transkripzioa
- Koltxoiak...
- Koltxoiak ardi-illezkuak. Bai, ardi-ille... Orduan, ezkontzea zixena nun ete zaozen, zu, ardixei... ardixei begira: ille... “halako ardixak ille edarra eukiko juek, ba”. Ezkontzera ba... Gurian zeretik Arratetik ekarritta dao. Zenentzako? Isidorontzako?
- Ezkontzea zijonantzat ohittura zan?
- Illia, bai! Koltxoia! “Sí”.
- Eta gero hue... ze in behar izaten zan?
- Haura garbiu.
- Nola garbitzen zan?
- Ba.... ahal dan on... Ze esplikauko dizut, ba, nik?
- (Hiztuna 2) Bai, akordatzen naiz ni zela itten...
- Hamentxe sikatzen zian. Honaxe gora...
- (Hiztuna 2) Bai, eta “sí, y a base de darle con el palo”.
- Bueno, “sí”. Honaxe ekartzen zian.
- Astindu in behar izaten zan?
- (Hiztuna 2) Bai, astindu.
- Buenooo...! Ezaun-ezaun orduan laste bodia zana nunbaitten... ardi-ille harek ikusten zianian. “Sí”.
- (Hiztuna 2) Ez, baiña, ama, hori noizian behin garbitzen... osea, itten zenduen urtero edo...
- Buelta eman ta gero astindu ta buelta eman...
- Gero koltxoia... haura lan txarra honan, e! Ene, haura zonan lan amorragarrixa! Ene...! Koltxoia ataa... haura joten... harro-harro itten, zu! Haura zonan lana! Uuuu... “¡Qué asco! Asqueroso era aquello. Asqueroso era aquello”. Atara ille harek eta han joten-joten ta... Enee! adelanto edarrik [bahonan]. Ene...
- Bueno, gero alde earren lo ingo zenuen... hue astindutakon.
- Goxo, xartu-xartu inda.
- Goxogo.
- Bai, gozua izaten zonan, hi! Baiña lan txarra honan, e!
- Besteik ez zan eongo ta... harekin konformau behar!
- Hoixe! Bestia azaldu zanian, fuera harek danak!

24. Mojen komentua eta eskola nazionala

- **Erref**: MEN-011/034
- **Iraupena**: 0:03:54. **Hasi**: 00:53:39. **Bukatu**: 00:57:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Hasieran denak eskola nazionaletan ibili ziren Mendaron. Moja agustindarrek komentuan eskola zabaldu zutenean, han hasi zen Felisa. Eurak izan ziren lehenengoak. Gero, neskak mojetan eta mutilak nazionaletan. Inguruko herrietako neskak ere etortzen ziren gerora, ospea hartu zuenean. Euskaraz hitz egiten zuten, baina eskolako lanak erdaraz egin behar. Hala ere, euskaraz aritzeagatik ez zuten zigorrik jasotzen. Gaizki portatuz gero, bai. Moja batzuk aipatzen ditu. Eskolara sartu bezain pronto errezatu egin behar. Goizetan eskola eta arratsaldean esku-lanak (laboreak). Txandaka irakaslearen ondoan jarri eta arrosarioa esan behar izaten zuten.

Transkripzioa
- Eskolan nun ibili ziñen?
- Beittu! Eskolan... honek etxe berrixak hor badaoz ba? Hor zan konbentua, konbentua. Hor mojak eskolia ipiñi zeben. Ta nazionala zan beste bat. Hor Garzianeko etxia... han. Beste eskola bat zan. Ta danok han gabizen. Ta gero hori eskola hori zabaldu zeuenian mojak, lelenguak izan giñan han sartu giñanak. Gure ama kotxaua. Edukaziua erakusten [...] zeuela. Edukaziua mojak. Ta zer da ta haraxe. Lelenguak izan giñan.
- Eta neskak monjetaa ta mutillak nazionalian edo...?
- Bai, bai halaxe zan. Ta geo, ba, hasi giñan ta poliki-poliki ta gero, ba, indartu in zan komentua... ta Elgoibartik'e bai, Altzolatik'e bai ta danetik etortzen zian hona Mendaroa. Ta asko erakusten zeuen.
- Monjak... euskaldunak zian?
- Agustinas. Bai, gehixenak hor. Superiora azpeittiarra zan. Zelako apeillidua zakan´e...
- (Hiztuna 2) Danak ez zekixen euskeraz, e!
- Ez, ba, batzuek sartu...
- (Hiztuna 2) Maria Isabel donostiarra zan. Euskalduna bai, baiña...
- Bai, ba, gero. Horrek gero. Baiña lelengotikan, zabaldu zanian, euskaldunak mojak. Bai, gero etorri zittunan horrek.
- Eta euskeraz ikasten zenun?
- Euskeraz itten gendun.
- Bai?
- Erderaz ikasi ez!
- (Hiztuna 2) Ama, baiña errezatzen...
- Dana euskeraz ikasten zenuen?
- Ez, erderaz ein bihar eskolako lanak. Baiña hizketan euskeraz ta aber zelako nahastia [honan] hor.
- Ez zizuen kastiguik jartzen euskeraz in ezkeo? Ez? Zuen garaien ez zan holakoik?
- Orduan'e kastigatzen gaittunen, e!
- (Hiztuna 2) Baiña euskeraz ittiarren...
- Baiña euskeragatik edo bestela?
- Ez, bestela. Ondo portatzen ez baldin bazan o hola... baiña bestela.... Euskeria... segittu itten gendun euskeraz'e. Bai.
- Ze kastigu izaten zien?
- E?
- Ze kastigu?
- Ze esango diñat, ba, nik... igual e... iñoiz bajakiñe... pareta beira ta. Nik neuk ez najonan... hola suertia izan najonan.

- Zu txintxoa izan ziñen.
- Bai, egixa. Zetako esango dot, ba! Baiña... bai...
- Gogorrak zien monjak?
- Gogorrak? Bihar´e bai! Bat zonan “vizcaína burra” esaten zaban berak. “Yo seré una vizcaína burra —beak berba hori esaten zaban—, pero os enseñaré”. Ta halaxe zan. “Madre” Teresa. Beak esaten jonan harek. Bizkaikua zan, Bilbokua zan: “seré vizcaína burra pero os enseño yo”.
- E... eskola sartzen ziñetenen...
- Errezau.
- Errezau in behar izaten zenuen.
- Hoixe.
- (Hiztuna 2) Ama, baiña errezau euskeraz ala erderaz?
- Erderaz. Oin’e... Hi! Oin’e erderaz errezatzen jonat, hi! “¡Qué cosa!”.
- Halaxe ikasita.
- Errezo euskeria baiño. Erderaz.
- Ta ze errezo izaten zan?
- Jo, jo..! Beittu... Giñan, ba, mordua ezta, orduan. Goizetikan eskolia izeten zan ta arratsaldian laboria izeten zan. Laboria, eskuetako lana.
- Eskulana.
- Ta gero, txandaka-txandaka egunero bat juten zan maistrian ondoa, mahai onduan jarri, errosaixua errezau. Errosaixua esan ta bestiak kontestau. Holaxe.
- (Hiztuna 2) Egunero errosaixua?
- Egunero batenbatek. Txandaka e! Txandaka.
- (Hiztuna 3) Hori arratsaldian, baiña...
- Arratsaldian e...
- Berez eskola... goizean juten ziñeten eta laborea atsalden.
- Goizetikan eskolia. Laboria eiñaz... ta gero, errosaixua eta, laboria iñaz, kontestau. Zelako santak!
- Zenbat urte arte izaten zan eskolia?
- Eskolia... pasatzen zan han orduan’e batzuek kanpoa juten zian. Ta bestela, ba, ze esango dizut, ba, nik e... ni Kapaiñetikan horra etortzen nitzan eskolatikan o... horra.
- Eskola.
- Bai, baiña aspertu.

25. Josten ikasten

- **Erref**: MEN-011/035
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:57:33. **Bukatu**: 00:58:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Felisari eskola kontuak ikastea baino gehiago josten ikastea gustatzen zitzaion. Nola eta zer josten zuten azaltzen du. Egindakoa beraientzat zen, etxerako.

Transkripzioa
- Aspertu. Nei... eskolako gogua ez nakan. Nik laboria nahi nauan, gustatzen zatan.
- Jostea gustatzen zitzaizun?

- Nei jostia. Beti.
- Ze joste-lan eitten zenuen?
- Ba, laboria. Bordaketan ta, neska!
- Bordaketan?
- (Hiztuna 2) Baiña hori bordau eta bainikak eta holako gauzak. Bestela...
- Bainikak eta festoiak eta...
- Bordaketan nola eitten zenuen? Bazenuen makiñaik o zerbait...
- Ez, bastidoria.
- Bastidorea.
- Bastidorian. Eta batzuek, ba, eitten... puntillak eitten zittuen batzuek, kadenetak... eta gauza asko erakusten zeben mojak e!
- Bastidorea nolakoa izaten zan?
- Biribilla. Holakotxia ta gero hartu hamen bittartian ta gora ta behera, gora ta behera... bordau.
- Itten zenuen laborea etxeako ala monjei eman behar izaten zitzaien?
- Norbeantzat.
- Norbeantzat?
- Norbeantzat.

26. Prakarik ez; "topolinoak" oinetako

- **Erref**: MEN-011/037
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 01:00:03. **Bukatu**: 01:01:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Prakarik ez zuten janzten. "Topolinoak" erabiltzen zituzten oinetako bezala. Nolakoak izaten ziren azaltzen du. Jai egunetan janzten zituzten.

Transkripzioa
- Eta galtzaik ibiltzen al zan?
- Ez. Prakaik ez.
- Pekatu?
- Ez, ez zan usatzen.
- Ez? Ez zeon gaizki ikusita?
- E... ez zan usatzen, ez zan usatzen. Orduan gonia eta galtzerdixak. Kitto. Halaxe.
- Eta zapatak?
- Zapatak´e... polittak! Parre ittia nahi den?
- Ez, baiña ez dakit... zapatak ibiltzen zittuzuen? Abakarkak? Alpargatak?
- Bai zea! "Topolinos"!
- "Topolinos"?
- Oin’e ibiliko dezue zuek topolinuak. Ez diezue esaten. Zer dakazuez “de tacón”?
- (Hiztuna 2) Zapatillak.
- Zapatillak.
- (Hiztuna 3) Aber erakutsi zuk...
- Hik ze dakanaz?
- Nik zapatak.
- (Hiztuna 3) Zapatak, baiña beittu, ama, ze forma... “El topolino sería [el que dice ella]. El topolino es más así, ¿no?”...
- Topolino lisuan. Topolinua zonan takoia. Entenditzen den? Hamen zapatia

ez den? Hau zapatia den, hau orpua, ta gero, hamen zorua ta hamen, badakin, bittartia jakan zapatiak. Ta hori berdinduta.
- (Hiztuna 2) “!A... los estos de ahora!”
- “Ahora también llevan. Sí”.
- (Hiztuna 2) Klaro.
- Lengo zea...
- (Hiztuna 2) “Eso... las plataformas!”
- “Sí, sí”.
- (Hiztuna 2) Holakuak?
- Holakok?
- Bai, holakuak, hi!
- Astegun ta jai? Ala hoi jaietako bakarrik izaten zan?
- Jaixak, hi! Poli-politta den hori!

27. Lisaburdina

- **Erref**: MEN-012/001
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Arropa almidoitu egiten zuten. Burdinazko lisaburdina su gainean, txapa gainean, berotzen zuten. Nola garbitzen zuen amak lisaburdina.

Transkripzioa
- Zekin almidonatzen zan erropa?
- Almidoia, gauza zuri bat. Lisua.
- Ordun’e gaurkoa bezelakoa izaten zan? Bai?
- Bai, almidoia, almidoia. “Sí”. Oin... eta halaxe jantzitta... ala! Ta gustoa. Ekartzen najionan diru pixkat amai ta beak nei beste pixkat lagatzen janan ta: “Hara, neska! Ogittarako lain ekartzen dian ta!” esaten zian. Ta gustoa ama.
- Almidonatzea-ta aipau dezu. Plantxaik bazan?
- Amak plantxatzen ziazen e.
- Eta nolako plantxa?
- Ba, plantxa elektrikua izen zan. Ta asko ibiltzen zeban txapa gaiñian... berotzen zittuen plantxak. Ta gero, elektrikua urten zauan, baiña harek lelengotikan burdiñazko... Ez zenduzen ezautu... plantxak?
- Ikusita bai, baiño... baiña ezautu martxan... etxen ez.
- Ez, txapa gaiñian ipintzen zan. Oindio gurian hor daoz behian harek rekuerduak. “Sí, sí”.
- (Hiztuna 2) Eta txapan... berotu eta ya esta. Plantxau ta berriz txapara.
- Bai, berotu. Ta papel baten... hola garbitzen zaban hola zikiña bazakan o ez bazakan o zertzeko. Plantxau.

28. Udan zapata zuriak; neguan beltzak

- **Erref**: MEN-012/002
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:01:06. **Bukatu**: 00:01:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Feria egunetan Elgoibarrera joaten ziren dantzara. Udan zapata zuriak janzten zituzten eta neguan beltzak, udakoak negurako tindatzen zituzten.

Transkripzioa
- Zapatena... topolinuena esan bihar diñat! Ba, zeian... ferixa egunetan juten giñan zerera —Jaizue e!—, zerera... Elgoibarrea. Ta euzkittan jo-ta keian dantzan. Hamen ipinitta daon hori! Jo-ta keian euzkittan. Ta itten zan udan zapata zurixak ta neguan beltzak. Ta itten zian tintau harek, udakuak negurako.
- A, bai? Joe...
- Pentsau zela aprobetxatzen genduzen guk gauzak!
- Ta atzea udan ze itten zian?
- Bai! Apurtzen zittunan ordurako, ta berrixak ekarri bihar! Hasi dantzan zapata beltzakin ta zurittuta etxea. Euzki epeletan jo-ta keian hantxen dantzan! Oin... ene...

29. Permanentea eta makilajea: argazkia testigu

- **Erref**: MEN-012/003
- **Iraupena**: 0:03:34. **Hasi**: 00:01:57. **Bukatu**: 00:05:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Permanentea egiten zuen ilean. Elgoibarrera joaten ziren horretarako. Mendaron Valentin barberuak ere egiten zuen. Gaztetako argazki bat erakusten du. Argazkia ateratzera Eibarrera joaten ziren. Argazkia nola ateratzen zuten kontatzen du. Pixka bat makilatzen ziren

30. Motxaileak herrian

- **Erref**: MEN-012/004
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:05:31. **Bukatu**: 00:08:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Motxaileak herrian egon zirenekoa kontatzen du. Ramon motxailea aipatzen du. Beraiekin ez zuten harremanik. Plazan bizi zen emakume bat ere aipatzen du. Euskaldunak ziren, Mendaroko herriari gainera "Motxaile herria" deitzen diote. Baserrietara joaten ziren lotara.

31. Udatiarrak, hotelak eta bainuetxea

- **Erref**: MEN-012/008
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:11:46. **Bukatu**: 00:13:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:
Gaztetan dantzan aritzen zirenean udatiarrak begira egoten ziren. Behin txanponak eman zizkieten gozokiak erosteko. Altzolan hotelak eta bainuetxea zeuden. bainuetxeko ura giltzurrunetarako ona ei zen, bertako ura edateko sendagaia zen. Ura saltzen beranduago hasi ziren.

Transkripzioa
- Buenooo... Ni akordatzen naiz, gu neska-koskor mordua ta orduan´e dantzan gu jo-ta keian, ta horrek... gu konturau ez ta beraniantiak begira guk dantzan zela eitten gendun. Hor zan len, oin errekia dauen tokixan hor arbolarixa. Ez zuan ezautuko hori hik.
- Nun, baiña, hori?
- Hamentxen, Kalebarrenian. Errekia dauan tokixan, hortxen. Eta horrek beraniantiak etorri ta begira-begira. Ta akordatzen naiz gero zela txanpon mordo bat eman zian eskura, erosteko nahi gendun gozokixak edo kakauesak-edo erosteko ta. Haretxek beraniantiak.
- Madrileñuak-edo izaten zian?
- Ez dakit, ba, zer zian, baiña guri dirua eman behintzat! Ta...
- (Hiztuna 2) Akordatzen da...
- Hoi da.
- Gauzak erosteko, gozokixak. Gu dantzan, jo-ta keian, dantzan. Ta harek... grazia ein gu umiak hala ibiltzia ta... Zer, harek dirua jakanen ta...!
- Altzolan zer zeon, hotela?
- Hotela!
- Hotel bat?
- Ez, ez, ez.
- Bat baiño gehio?
- Honek gehixo daki. Euronian´e bai, hotela.
- Zenbat hotel zeuden?
- Nik ezin neike esan zenbat hotel zian.
- Ez daukezu gogoan?
- Ez dakit, balnearixua ta...
- Bost bat edo? Ez dakit...
- Ez dakit, ezin neike esan. Dana hotelitua-hotelitua hola zan.
- Eta balnearioko ura zerbaittetako ibiltzen zan?
- Oin´e bai! Ura eraten da, ba?
- Baiña osasuneako ona zalako?
- Bai, bai.
- Zertako izaten zan?
- "Del riñón" o hola...
- Giltzurdiñetako?
- "Pa limpiar, sí, sí". Goizian bajatzen zian ta basuekin ta ura eraten zeuen baraurikan horrek beraniantiok. "Medicina" zala ta. Ta gero, klaro, gero botikia urten zauanian, ba, hori ba...
- Galtzen jun zan.
- Atzeatu in zan. Bai.

- Saltzen zuen ura? Horko ura saltzen zan?
- Orduan hola botilletan ez. Gero hasi zan, gero laga zionian hori jende horrek danak, pues... horretxetaa hasi zian, ura saltzen.

32. Debako hondartza

- **Erref**: MEN-012/010
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:14:35. **Bukatu**: 00:15:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:
Trenean mugitzen ziren bainuetxeko bezeroak. Deba oso estimatua zen, eta bertako jendeak etxea udatiarrei utzi eta etxekoak ganbaran egiten zuten lo. Beraiek Debako hondartzara joaten ziren.

Transkripzioa
- Len trenian asko, e... maleta zahar galantekin! Jesus! Agostua. Deba e... estimazio haundixa eukitzen zauan Debak. Pentsaizue, etxetan zeak... kanpoko jendia —madrileño ta— asko etortzen zan, eta eurak ganbaraa juten zian udan, dirua atatzeko.
- Joe...
- “¡Eso es verdad eh! Sí, sí, sí, sí, sí”. Bai. Ta gero, goizian goizo plaiara... ganbaratikan jun bihar!
- (Hiztuna 2) Ezin aguantau ganbaran... beruan beruakin!
- Zuek plaia-ta juten ziñazten? Edo...?
- Bai.
- Bai?
- Hori, hori bai.
- Noa juten ziñaten? Deba?
- Debaa. Debaa.

33. Zumaiako San Pedrotara

- **Erref**: MEN-012/011
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:15:15. **Bukatu**: 00:16:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:
Neskame zegoen etxekoek dirua eman zioten behin Zumaiako San Pedrotara joateko, baina bere lagunek ez zuten dirua, eta berak disgustua hartu zuen. Hala ere, azkenean joan ziren. Orduan Zumaia leku tristea zela dio, trenetik irten eta guztia erreka zelako, oso zikina.

Transkripzioa
- Bai, akordatzen naun San Pedro batzuetan, enee... Dirua ataa kontuak zenbat zan len! Ta Joxe `Kapain´ek eman janan bost duroko bat —Kapaiñen eon nitzanian, nausi horrek—. Eta klaro, zea zan, San Pedruak, eta Zumaian festak. Hara juteko esan zian: “Zu jun Zumaiara. Hor dirua

ematen dizut eta jun". Baiña nere lagunak ez zaken diruikan! Ta ezin jun. Haura disgustua!
- (Hiztuna 2) Ezin gastau, ama!
- Ezin jun!
- (Hiztuna 2) "¡Por una vez!"
- Ta ez jakiñat /etxakiñat/... Behin gero, halakoren baten, jun giñanan Zumaiara.
- (Hiztuna 2) A, bai?
- Jun giñanan. Jun giñanan. Zela-hala, baiña pentsauta moduan ez. San Pedruetan ez. Ta orduan jakanat, ba, nik goguan Zumaia oso paraje tristia zan orduan. Ja-ta trenetik urten ta ja-ta... oin kamiñua daon tokixan dana errekia, dana zea zan...
- Erriberak.
- Bai. Holaxe dana. Bedar zaharra, zikiña... oso, oso, oso... hauraxe [jakanat] rekuerdua. Ezautu zendun hola?
- Entzunda, beste elkarrizketa in dieten batzui... erriberak ziela.
- Entzunda? Bai, bai, bai. Bedar zahar haundixak kamiño onduan zihar. Ura, errekiak eta potzuak eta... holaxe. Hauraxe rekuerdua jakanat nik. Bai. Kanbixo edarra in jon!

34. Etxean egindako bainujantziak

- **Erref**: MEN-012/012
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:16:42. **Bukatu**: 00:18:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Bainujantziak nolakoak ziren aipatzen du. Berak egindakoak erabiltzen zituen. Kamiseta eta gonarekin, Elgoibarko Alkorta fabrikako oihalarekin. Mutilek praka zabalak janzten zituzten.

Transkripzioa
- Hor plaia aittatu dezu ta nik kuriosidadea dauket. Orduko baiñujantzik nolakoak zien?
- Norbeak indakuak'e bai! Nik neuk indakuak ibili najittunan!
- Nolakoa? Osokoa?
- Ba, esango diñat. Ez. Kamisetia, nik ondio goguan jakanat, rosa tintau najonan. Ta gero txori bat in...
- (Hiztuna 2) "¡Como saldría del baño!"
- "Oye"... Hi, txori bat in najionan, hola, teliakin. Ta in festoia bueltan ta bueltan. Ta gero gonia... Len Alkorta telia ezautu zendun zuk? Ez, ezta?
- (Hiztuna 2) Bai!
- Fabrikia, Alkorta... Elgoibarkua? Fabrikia... ez jakixat /etxakixat/ esistitzen dauan.
- Gu oaindio umek gea ta!
- Telia itten jonen. Telia itten jonen han, e, telia. Ta tela tiesua itten zan. Ta gonia zan, ba, tieso-tieso. Norbeak e! Neuk indakua, e! Kanpanan ein, buelo pixkatekin. Rosa ipiñi. Bestia rosa...
- Elegante.
- (Hiztuna 2) "Y el pajarito".
- Neure ustez... dotore!
- Eta mutillek?

- E, ba, mutillek ze esango diñat, ba! Harek praka zabal-zabalak barrenak zittuela. Han ibiltzen zittunan!
- (Hiztuna 3) Trajebaiñuak-eta ez?
- Ze... !
- Hauek ez zien fijauko mutillek nola juten zien ta!
- Fijau eingo giñanan, baiña, neska... holako atenzioik ematen! Ahal zauanak ahal zauana. Badakin ze dan? Ahal zauana. Dirua zekana beti distingiu. Ai... Nere lagun batek hola in ta: “Ezaun-ezaun dirua dakana. Ikusten den?”, dotore jantzitta bazauan.

35. Umetako jolasak: aponak, panpinak...

- **Erref**: MEN-012/014
- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:18:35. **Bukatu**: 00:21:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Ume garaian nola aritzen ziren kontatzen du. lagunak bertakoak zituen: "Tres-nabiozka". Jostailuen artean partxisa, kartak eta aponak aipatzen ditu. Aponak nola egiten zituzten aipatzen du, udaberrian arkumeak hiltzerakoan bertako taberna batean ematen zizkieten aponak. Jokoa nola den azaltzen du. Arkumearen arabera aponak ezberdinak izaten ziren. Yo-yoarekin ere jolasten ziren. Kautxuzko panpinak izaten zituzten. Panpinak direla eta inbidia pasatzen zuten.

36. Donostiako Errotatxo tabernan zerbitzari I

- **Erref**: MEN-012/016
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:22:46. **Bukatu**: 00:24:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Donostiako Alde Zaharreko Errotatxo tabernan egon zen lanean asteburuetan. Uda bateko abuztuan eta irailean ibili zen.

37. Donostiako Errotatxo tabernan zerbitzari II

- **Erref**: MEN-012/019
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:25:20. **Bukatu**: 00:28:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Lanerako erabiltzen zuen arropa: soineko beltza, amantal zuria... aipatzen ditu. Ez zuen tabernako mostradorean lan egiten jantokian mahaiak zerbitzatzen baizik. Elgoibartar asko joaten ziren bertara. Eskupeko asko

jasotzen zituela dio. Itsasoan lanean aritzen ziren asko hurbiltzen ziren, eta Felisak zerbitzatzea nahi izaten zuten. Behin galtzerdiak oparitu zizkion.

38. Donostiako Errotatxo tabernan zerbitzari III

- **Erref**: MEN-012/021
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:29:04. **Bukatu**: 00:31:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Elgoibartarrak Donostiako tabernara joaten ziren odolostea jatera, "Estarta y Ezenarro"koak aipatzen ditu. Irabazten zuen erdia amari ematen zion eta beste erdia berarentzat, ezkontzako arreoa ordaintzeko, etxean ez eskatzeko.

39. Dirua banketxean

- **Erref**: MEN-012/023
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:33:38. **Bukatu**: 00:35:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Lanbideak » Banketxeak

Laburpena:
Bere gizonak arreo bezala 500 pezetako gutun-azala eman zion. Bere etxera ezkondu ziren eta ez zuten behar askorik. Dirua banketxean gordetzen zuten, betidanik ezagutu izan du banketxea Mendaron.

40. Erromeriak I

- **Erref**: MEN-012/025
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:37:05. **Bukatu**: 00:39:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Erromerietan soinu-jotzailea egoten zen. Erromeria non egoten zen azaltzen du. Santa Anetan elgoibartarrak joaten ziren bertara. Helduta egiten zuten dantza. Mutilek ordaindu egin behar izaten zuten, txartel bat jartzen zieten mutilei dantzan egin ahal izateko.

41. Erromeriak II

- **Erref**: MEN-012/027
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:39:27. **Bukatu**: 00:41:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Bilobari beraien dantzan nola egiten zuten kontatu ziola kontatzen du. Plazan neskak neskekin aritzen ziren dantzan hasiera baten eta mutilen izkinatik begira, eta apurka-apurka hurbiltzen ziren.

42. Kondenak, penitentziak eta errezoak

- **Erref**: MEN-012/030
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:42:20. **Bukatu**: 00:43:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Behin abade batek esan zion mutilekin dantzan eginez gero kondenatua izango zela, baina berak erantzun zion berdin-berdin jarraituko zuela dantzatzen. Penitentzia beti izaten zen errezatzea. Mutilek aurrean konfesatzen zuten eta nesken sarean.

43. Errezo kontuak

- **Erref**: MEN-012/032
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:44:20. **Bukatu**: 00:46:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

44. Mezak eta lutoa

- **Erref**: MEN-012/035
- **Iraupena**: 0:03:44. **Hasi**: 00:47:25. **Bukatu**: 00:51:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Mezak latinez izaten ziren. beranduago gaztelaniaz hasi ziren. Apaiza jendeari bizkarra emanda ematen zuen meza. don Enrike, don Jose eta don Domingo aipatzen ditu. Etxeko norbait hiltzen zenean urtebetez lutoa eraman behar izaten zuten. Lutoarekin lotutako ohiturak kontatzen ditu: pilimena, errepontsua.... "Medio lutoa", beltzez eta zuriz, urtebete pasatu eta gero janzten zen. Urtebetez domekero errito berdinak egin behar izaten zituzten.

45. Hileta elizkizunak

- **Erref**: MEN-012/036
- **Iraupena**: 0:02:27. **Hasi**: 00:51:09. **Bukatu**: 00:53:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Hileta elizkizunak etxekoek ordaindu behar izaten zituzten, gaur egun denen artean, jendeak laguntzen baitu. Baserrietakoek hileta ondoren tabernan banketea egiten zuten, baserrietako produktu onenak hartuta. Mojak etxekoak balira bezala tratatzen zituzten. Arropa bordatzen zuten, baita irakatsi ere.

46. Apaizarentzako jeneroa edo dirua

- **Erref**: MEN-012/038
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:54:47. **Bukatu**: 00:56:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Baserriko jendeak apaizei jeneroa eman behar izaten zien. Lehen abadeek neskamea izaten zuten. Etxeak bedeinkatzen joaten ziren eta orduan dirua edo zerbait ematen zitzaien.

47. Don Tomas medikua

- **Erref**: MEN-012/040
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:56:55. **Bukatu**: 00:59:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:
Don Tomas mediku eibartarra aipatzen du. Mendaron zuen kontsulta eta bertara joan behar izaten zuten. Gaizki egonez gero etxera ere joaten zitzaien. Umeak ere etxean izaten zituzten, Felisak 4 seme-alaba izan zituen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-11-25

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com